

Közép-európai közvélemény:

Vélemények az állampolgárok saját
anyagi és az ország gazdasági
helyzetéről, a jövőbeli kilátásokról

A Central European Opinion Research Group
(CEORG) havi rendszeres közvéleménykutatása

2000. január

CEORG – Central European Opinion Research Group

A Közép-Európai Közvéleménykutató Társulás (Central European Opinion Research Group, CEORG) három közép-kelet-európai ország, Csehország, Magyarország és Lengyelország egy-egy, társadalom- és közvéleménykutatással foglalkozó intézetének közös vállalkozása. A közös intézmény 1999. január 1. óta működik. Alapítói:

IVVM – Institut pro výzkum veřejného mínění (Csehország)

TÁRKI – Társadalomkutatási Intézet Rt. (Magyarország)

CBOS – Centrum Badania Opinii Społecznej (Lengyelország)

Az együttműködés keretén belül minden hónapban egy, a három országban azonosan megfogalmazott, négy-öt kérdésből álló blokk kerül az Omnibusz kérdőívekre. A kérdések minden hónapban egyetlen témára vonatkoznak. A témák között találunk olyanokat, melyek periódikusan, féléves vagy éves gyakorisággal megkérdezésre kerülnek. Így félévente mindhárom országban, a felnőttkorú lakosságot reprezentáló minta tagjait arra kérjük, értékeljék saját anyagi helyzetüket és az ország gazdasági állapotát, illetve megkérdezzük őket várakozásaikról is ezen a két területen. Ezzel egyidőben azt is tudakoljuk, miként vélekednek saját országuk kormányának és az ellenzéknek a legutóbbi parlamenti választások óta eltelt időszakban kifejtett tevékenységéről, valamint a demokrácia állapotáról. Éves gyakorisággal érdeklődünk a három ország lakosainak a NATO-tagsággal és az európai uniós csatlakozással kapcsolatos véleményéről. A nem állandó kérdések között a legkülönbözőbb, a társadalomkutatás szempontjából releváns témakörök szerepelnek. Az ily módon rendelkezésre álló adatok alapján gyorsjelentések és publikációk készülnek.

Az adatfelvételtől

Az adatfelvétel mindhárom országban személyes megkérdezés révén, az egyes országok felnőttkorú lakosságát nem, életkor, iskolai végzettség és lakóhely szerint reprezentáló mintán készül. A mintanagyság Csehországban 1000-, Magyarországon 1500-, Lengyelországban 1100 fős. Az adatok elemzéséből minden hónapban gyorsjelentés készül.

Vélemények az állampolgárok saját anyagi és az ország gazdasági helyzetéről, a jövőbeli kilátásokról

Ahogy minden hónapban, úgy januárban is kíváncsiak voltunk arra, hogy az állampolgárok miként értékelik saját anyagi helyzetüket és milyen kilátásokkal néznek jövőjük elébe. Megkérdeztük továbbá őket arról is, hogy miként vélekednek az ország gazdasági helyzetéről és milyen várakozásaik vannak a kérdés időpontját követő egy évre vonatkozóan. Mind a négy kérdéshez egy-egy ötfokú értékelési skálát mellékelünk. Az elemzés során elsősorban az átlagértékekre támaszkodunk. A magyarországi adatfelvétellel egyidőben Csehországban és Lengyelországban is készült felmérés, mely tartalmazta ugyanezeket a kérdéseket. Az elemzés kitér a három kelet-közép-európai ország adatainak összehasonlítására is.

1. Szubjektív helyzetértékelés – az állampolgárok anyagi helyzete

A három visegrádi ország lakosainak helyzetértékelése saját anyagi körülményeikre és jövőbeli kilátásaikra vonatkozóan országonként jelentős mértékben eltér. A válaszok átlaga alapján a csehek a leelégedettebbek saját anyagi helyzetükkel (az érvényes válaszok átlaga 3,02). A cseh lakosság egynegyede jónak tartja helyzetét, a válaszadók fele pedig úgy véli, saját anyagi körülményei se nem jók, se nem rosszak. A csehek saját kilátásaikról enyhén pesszimistán vélekednek, válaszaik átlaga valamivel a 3,00-as érték alatt marad. A három ország összehasonlításában azonban még így is közöttük van a legtöbb optimista, a válaszadók egynegyede. Tavaly július óta a csehek között mindkét vonatkozásban javulás tapasztalható.

Az ellentétes póluson a magyarokat találjuk, akik között 10%-ot sem éri el a valamilyen mértékben elégedettek aránya. Ezzel szemben rossznak vagy nagyon rossznak ítéli saját helyzetét a válaszadók több, mint egyharmada (36%). A válaszok átlaga (2,61), mely alatta marad az ötfokú skála középső értékének, jól mutatja ezt az elégedetlenséget. Többnyire ugyancsak kedvezőtlennek ítélik meg a magyarok a saját jövőjüket is. Válaszaik átlaga kéttized ponttal elmarad a csehekétől (2,73). A várakozások önmagukban is pesszimisták, ehhez járul még az a tény is, hogy az elmúlt év novemberéhez képest érzékelhetően borulátóbbak (1.1. ábra).

A lengyelek helyzetértékelése és várakozásai is köztes helyet foglalnak el a csehekéhez és a magyarokéhoz képest. Ennek megfelelően mindkét vonatkozásban kis mértékű elégedetlenség és pesszimizmus jellemzi őket. Akárcsak a csehek esetében, a lengyelek között is pozitív irányú elmozdulást érzékelhetünk az 1999. júliusi állapotokhoz képest.

1. – 2. táblázat. Vélemények az állampolgárok jelenlegi és jövőbeli saját anyagi helyzetéről közép-kelet-európai összehasonlításban (a határozott választ adók százalékában)

	Jelenlegi anyagi helyzet (%)		
	Csehország (N=1017)	Lengyelország (N=1075)	Magyarország (N=1401)
Nagyon jó	2,0	5,5	0,1
Jó	25,0	16,8	7,8
Nem is jó, nem is rossz	50,0	46,0	56,0
Roszs	19,0	16,5	25,0
Nagyon rossz	4,0	15,2	11,1
<i>Összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>3,02</i>	<i>2,81</i>	<i>2,61</i>
Nem tudja*	-	-	0,3

	Anyagi helyzet egy év múlva (%)		
	Csehország (N=885)	Lengyelország (N=1074)	Magyarország (N=1400)
Sokkal jobb, mint most	1,1	1,6	0,6
Jobb, mint most	23,0	16,1	16,2
Ugyanilyen	46,0	57,1	45,7
Roszsabb, mint most	26,4	17,6	31,2
Sokkal rosszabb, mint most	3,4	7,5	6,4
<i>Összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,92</i>	<i>2,87</i>	<i>2,73</i>
Nem tudja*	13	0,9	7,4

*az összes megkérdezett százalékában (Csehország: N=1017, Lengyelország: N=1075, Magyarország: N=1512)

2. Szubjektív helyzetértékelés – az ország gazdasági helyzete

Míg saját anyagi helyzetük értékelésekor a csehek bizonyultak a legelégedettebbeknek, a magyarok pedig a legelégedetlenebbeknek, az ország gazdasági helyzetéről alkotott vélemények tekintetében a viszony éppen fordított, bár abszolút értelemben mindkét nemzet tagjainak véleményéből kedvezőtlen kép rajzolódik ki. A magyar és lengyel válaszok átlaga statisztikai értelemben nem tér el egymástól (2,52, illetve 2,51), a válaszok stuktúrája viszont már igen. Míg a magyarok esetében a válaszadók közel fele se nem rossznak, se nem jónak minősítette a gazdaság helyzetét, addig a lengyelek relatív többsége, 42%-a szerint a gazdasági helyzet rossz, egytizede szerint pedig nagyon rossz. A lengyelek között ugyanakkor a magyaroknál kétszer többen vannak azok, akik a helyzetet jónak tartják. A csehek ennél lényegesen pesszimistábban látják országuk gazdaságának helyzetét, válaszaik átlaga jelentősen elmarad a magyar és lengyel átlagtól. Csekély többség rossznak, további 12% nagyon rossznak értékeli a helyzetet, a gazdaság teljesítményét pozitívan értékelők aránya pedig még az 5%-o sem éri el. Ezek a helyzetértékelések szinte teljesen megegyeznek a fél évvel ezelőttivel, a csehek vélekedése kis mértékben ugyan, de még javultak is azóta.

Az eltérő helyzetértékeléssel szemben a várakozások rendkívül hasonlóak a három országban. Sem a válaszok átlaga, sem azok struktúrája között nincs jelentős eltérés. A válaszok átlagai egytized ponttal maradnak el skála középső értékétől, a

várakozások tehát enyhén pesszimisták, mégsem annyira, mint a saját anyagi helyzet értékelése estében.

3. – 4. táblázat. Vélemények az ország jelenlegi és jövőbeli gazdasági helyzetéről közép-kelet-európai összehasonlításban (a határozott választ adók százalékában)

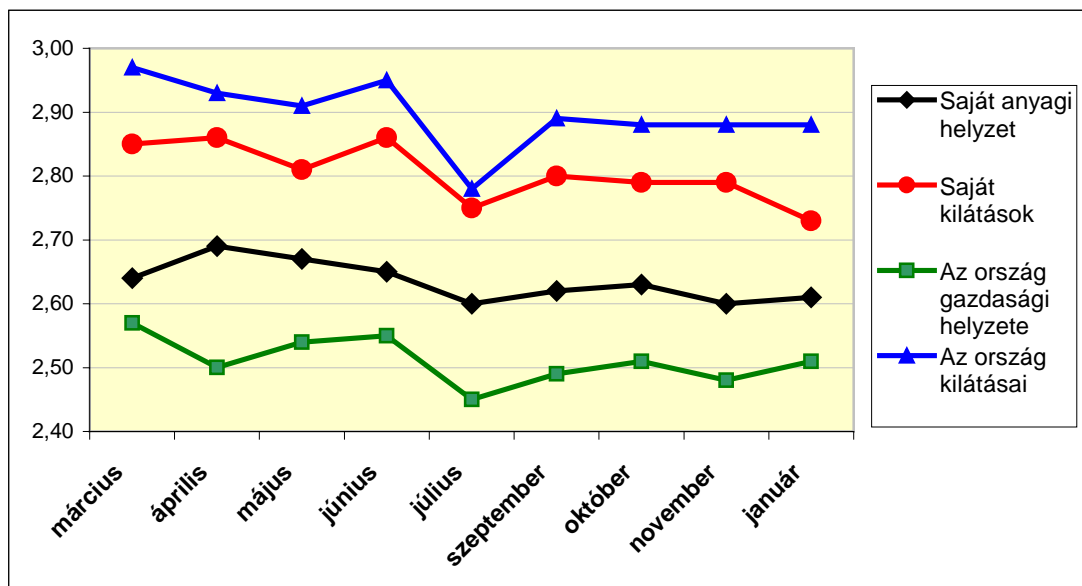
	Az ország jelenlegi gazdasági helyzetet (%)		
	Csehország	Lengyelország	Magyarország
Nagyon jó	0,0	0,3	0,3
Jó	4,1	12,8	5,9
Nem is jó, nem is rossz	30,9	35,0	47,6
Roszs	52,6	41,8	38,2
Nagyon rossz	12,4	10,1	8,1
<i>Összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,27</i>	<i>2,51</i>	<i>2,52</i>
Nem tudja*	3	4,6	3,9

	Az ország gazdasági helyzete egy év múlva (%)		
	Csehország	Lengyelország	Magyarország
Sokkal jobb, mint most	0,0	0,4	0,2
Jobb, mint most	19,3	17,4	22,7
Ugyanilyen	52,3	57,3	47,3
Roszsabb, mint most	25,0	22,8	24,9
Sokkal rosszabb, mint most	3,4	2,1	5,0
<i>Összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,88</i>	<i>2,91</i>	<i>2,88</i>
Nem tudja*	12	10,1	9,0

*az összes megkérdezett százalékában

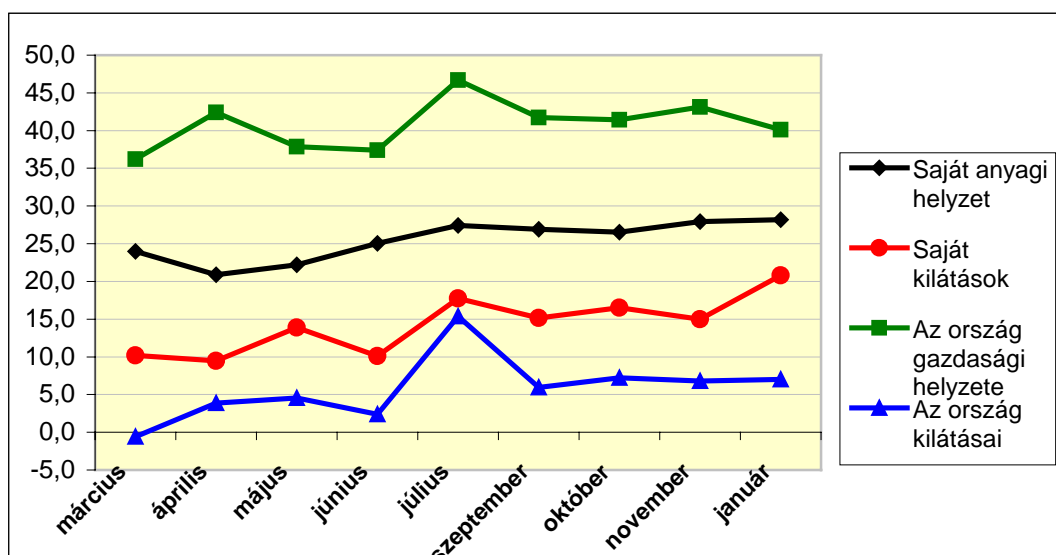
1. ábra. A lakosság helyzetértékelése saját anyagi helyzetére és az ország gazdasági állapotára vonatkozóan - időbeli összehasonlítás

A grafikonon szereplő vonalak az 1999. márciusa óta eltelt időszak adatait rendezik idősorosan az adott kérdésben. Az egyes pontok az adott hónapban, egy ötfokú skálán értékelt vélemények átlagát jelölik (1 – nagyon rossz, 5 – nagyon jó).

2. ábra. A lakosság helyzetértékelése saját anyagi helyzetére és az ország gazdasági állapotára vonatkozóan – a válaszok átlagainak időbeli összehasonlítása

A grafikonon szereplő vonalak az 1999. márciusa óta eltelt időszak adatait rendezik idősorosan az adott kérdésben. Az egyes pontok az adott hónapban megfogalmazódott negatív és pozitív vélemények érvényes százalékos arányainak különbségeit jelölik (%).

5. táblázat. Az állampolgárok saját- és az ország helyzetének szubjektív megítélése – társadalmi-gazdasági jellemzők szerinti bontásban

	Jelenlegi anyagi helyzet	Anyagi helyzet egy év múlva	Az ország jelenlegi gazdasági helyzete	Az ország gazdasági helyzete egy év múlva
NEM				
Férfi	2,64	2,82	2,58	2,96
Nő	2,59	2,66	2,47	2,81
<i>Együtt</i>	2,60	2,73	2,52	2,88
<i>N=</i>	1507	1400	1453	1376
ÉLETKOR				
18-39	2,77	2,98	2,59	3,00
40-59	2,49	2,60	2,49	2,81
60-	2,53	2,52	2,47	2,79
<i>együtt</i>	2,61	2,73	2,52	2,88
<i>N=</i>	1504	1397	1450	1373
ISKOLAI VÉGZETTSÉG				
legfeljebb általános iskola	2,42	2,61	2,47	2,77
szakmunkásképző	2,53	2,67	2,42	2,80
érettségi	2,78	2,86	2,57	3,01
felsőfokú	3,09	2,98	2,84	3,14
<i>együtt</i>	2,61	2,73	2,52	2,89
<i>N=</i>	1507	1400	1453	1376
JÖVEDELMI HELYZET				
legelső ötöd	2,21	2,71	2,55	2,80
második ötöd	2,40	2,69	2,40	2,75
harmadik ötöd	2,59	2,69	2,46	2,88
negyedik ötöd	2,72	2,75	2,53	2,96
legfelső ötöd	3,03	2,90	2,72	3,10
<i>együtt</i>	2,57	2,75	2,53	2,89
<i>N=</i>	971	922	944	898
FOGLALKOZÁS				
alkalmazott	2,51	2,68	2,47	2,83
önálló, vállalkozó	2,71	2,70	2,59	2,87
vezető, értelmiségi	3,03	2,93	2,74	3,06
<i>együtt</i>	2,59	2,71	2,51	2,86
<i>N=</i>	1393	1296	1345	1276
TELEPÜLÉSTÍPUS				
község	2,67	2,75	2,46	2,85
város	2,60	2,76	2,52	3,00
megyei jogú város	2,60	2,69	2,52	2,82
Budapest	2,58	2,74	2,55	2,87
<i>együtt</i>	2,61	2,73	2,52	2,88
<i>N=</i>	1507	1400	1453	1376